

Arkadiusz Domaszek

Realizacja misji nauczycielskiej Kościoła w publicznych stowarzyszeniach wiernych związanych z "Towarzystwem Św. Franciszka Salezego"

Prawo Kanoniczne : kwartalnik prawno-historyczny 54/1-2, 17-41

2011

Artykuł został opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

KS. ARKADIUSZ DOMASZK SDB
Uniwersytet Kardynała Stefana Wyszyńskiego w Warszawie

REALIZACJA MISJI NAUCZYCIELSKIEJ KOŚCIOŁA W PUBLICZNYCH STOWARZYSZENIACH WIERNYCH ZWIĄZANYCH Z *TOWARZYSTWEM* *ŚW. FRANCISZKA SALEZEGO*

Treść: Wstęp. – 1. Publiczne stowarzyszenia wiernych. – 2. Stowarzyszenia wiernych w historii i prawie własnym *Towarzystwa św. Franciszka Salezego*. – 3. *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników*. – 4. *Stowarzyszenie Maryi Wspomożycielki*. – 5. *Stowarzyszenia Byłych Wychowanków ks. Bosko*. – 6. Inne stowarzyszenia. – Zakończenie.

Wstęp

Realizacja misji Kościoła łączy się z różnymi inicjatywami, które wierni podejmują wspólnie. Zespolona działalność jest charakterystyczna m.in. dla stowarzyszeń. Prawo do stowarzyszania się wiernych jest obecne w prawie kanonicznym. Pośród wielu publicznych stowarzyszeń wiernych znajdują się także te, które są związane z duchowością określonych instytutów zakonnych. Zatem istnieją także stowarzyszenia nawiązujące do charyzmatu salezjańskiego. Celem pracy będzie przybliżenie i prawno-kanoniczna analiza publicznych stowarzyszeń wiernych, które są związane z *Towarzystwem św. Franciszka Salezego*. Ponieważ stowarzyszenia mogą realizować różnorodne cele, dlatego drugim dążeniem dla poniższego studium jest kwestia: jak wyżej wskazane stowarzyszenia realizują misję nauczycielską Kościoła.

W pracy zostaną przybliżone następujące podmioty: *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników*, *Stowarzyszenie Maryi Wspomożycielki*, *Stowarzyszenia Byłych Wychowanków ks. Bosko* i inne. Tytułem wprowadzenia, w punkcie pierwszym zostanie pokrótce przybliżone prawo kanoniczne, w części dotyczącej publicznych stowarzyszeń wiernych. Następnie, ukazana będzie historia i umiejscowienie w prawie własnym

publicznych stowarzyszeń związanych z charyzmatem salezjańskim. W kolejnych punktach zostaną omówione wymienione stowarzyszenia, związane z *Towarzystwem św. Franciszka Salezego*.

1. Publiczne stowarzyszenia wiernych

Do praw wspólnych dla wszystkich katolików przynależy możliwość stowarzyszania się. „Wierni mają prawo swobodnego zakładania stowarzyszeń i kierowania nimi dla celów miłości lub pobożności albo dla ożywiania chrześcijańskiego powołania w świecie, a także odbywania zebrań dla wspólnego osiągnięcia tych celów”¹. Kodeks Prawa Kanonicznego z 1983 r. poświęca stowarzyszeniom wiernych oddzielny tytuł². Normy kodeksowe opierają się na nauczaniu Soboru Watykańskiego II³. Warta zauważenia jest zasadnicza przesłanka ich działania: „stowarzyszenia nie są celem same dla siebie, lecz winny służyć wypelnianiu misji Kościoła wobec świata”⁴. To samo prawo

¹ *Kodeks Prawa Kanonicznego. Przekład polski zatwierdzony przez Konferencję Episkopatu*, Poznań 1984 (dalej KPK 1983), kan. 215. O prawie wiernych do zrzeszania się, por. L. GEROSA, *Prawo Kościoła*, tłum. I. Pękalski, Poznań 1999, s. 308-310; M. WRÓBEL, *Stowarzyszenia katolickie działające w Polsce według obowiązującego prawa kościelnego*, *Prawo Kanoniczne* 49 (2006) 3-4, s. 122-131; L. NAVARRO, *Diritto di associazione e associazioni di fedeli*, Milano 1991, s. 5-33; G. FELICIANI, *Il diritto di associazione nella Chiesa: autorità, autonomia dei fedeli e comunione ecclesiale*, w: *Le associazioni nella Chiesa*, Città del Vaticano 1999, s. 19-31; V. MAMERTINO, *Il Diritto di associazione nella Chiesa: fondamento e finalità*, Città del Vaticano 2000; V. DE PAOLIS, *Diritto dei fedeli di associarsi e la normativa che lo regola*, w: *Fedeli. Associazioni. Movimento*, XXVIII Incontro di studi „Villa Cagnola” - Gazzada 2 luglio - 6 luglio 2001, Milano 2002, s. 127-162; C. REDAELLI, *Aspetti problematici della normativa canonica e della sua applicazione alla realtà associativa della Chiesa*, w: *tamże*, s. 163-185; A. FERRANTE, *Il Diritto di associarsi dei fedeli*, Roma 2003; V. MARANO, *Il Fenomeno associativo nell'ordinamento ecclesiale*, Milano 2003.

² Por. KPK 1983, kan. 298-329.

³ Por. Dekret o apostołstwie świeckich *Apostolicam actuositatem*, 18.11.1965 r., w: Sobór Watykański II, Konstytucje, Dekrety, Deklaracje, tekst polski, Poznań 2002, s. 377-401, nr 19, 24; Dekret o posłudze i życiu kapłanów *Presbyterorum ordinis*, 07.12.1965 r., w: *tamże*, s. 478-508, nr 8; G. FELICIANI, *Il diritto di associazione nella Chiesa*, s. 20-22; R. OLIVER, *Associations of the faithful in the Antepreparatory and Preparatory phases of Vatican II*, *The Jurist* 70 (2010) 1, s. 86-113.

⁴ *Apostolicam actuositatem*, nr 19.

stowarzyszania się jest obecne we współczesnych systemach prawnych. Także prawo polskie gwarantuje możliwość zrzeszania się⁵.

Wierni angażują się w działalność stowarzyszeniową, która realizuje zadania związane z życiem Kościoła katolickiego⁶. Zrzeszeni, tak świeccy, jak i duchowni, podejmują różnorodne cele: rozwój życia duchowego, publiczny kult, popieranie chrześcijańskiej doktryny, dzieła apostołatu, ewangelizacji, pobożności lub miłości, jak również ożywienie duchem chrześcijańskim porządku doczesnego⁷. Powyższe wyliczenie nie jest wyczerpujące. Mogą się pojawić bardziej szczegółowe cele stowarzyszeń, które są związane z misją Kościoła⁸. Dodać należy, że w chrześcijańskim widzeniu tego zagadnienia, stowarzyszenia powstają z inspiracji Ducha Świętego, który pobudza wiernych do działalności dla dobra Kościoła⁹.

Jeden z zasadniczych sposobów podziału stowarzyszeń w Kościele różnicuje je na prywatne i publiczne¹⁰. Stowarzyszenia publiczne powstają, aby realizować cele „w imieniu Kościoła”, np. rozwijając kult

⁵ Por. *Konstytucja Rzeczypospolitej Polskiej z dnia 2 kwietnia 1997 r.*, Dz. U. nr 78, poz. 483, art. 58. Szczegółowe rozwiązania dla konstytucyjnych wytycznych, por. *Ustawa Prawo o stowarzyszeniach z dnia 7 kwietnia 1989 r.*, Dz. U. nr 20, poz. 104 z późn. zm. (dalej Ustawa o stowarzyszeniach).

⁶ Prawo kanoniczne rozdziela, jako odrębne zagadnienia prawne, kwestię stowarzyszeń wiernych od instytutów życia konsekrowanego i stowarzyszeń życia apostołskiego, co widać także w systematyce kodeksowej, por. KPK 1983, kan. 298 § 1. Poniższy punkt jest tylko zasygnalizowaniem ważniejszych zagadnień. Temat stowarzyszeń wiernych jest szerzej ujęty w podręcznikach i komentarzach kanonistycznych, por. E. SZTAFFROWSKI, *Podręcznik prawa kanonicznego*, t. 1, Warszawa 1985, s. 341-354; T. PAWLUK, *Prawo kanoniczne według Kodeksu Jana Pawła II*, t. 2, Olsztyn 1986, s. 103-110; L. GEROSA, *Prawo Kościoła*, s. 299-316; *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, red. J. KRUKOWSKI, Poznań 2005, s. 123-155.

⁷ Por. KPK 1983, kan. 298 § 1. Wierni powinni należeć do tych stowarzyszeń, które władza kościelna erygowała, albo zaleca czy popiera, por. tamże, kan. 298 § 2.

⁸ Por. M. WRÓBEL, *Stowarzyszenia katolickie...*, s. 159-162.

⁹ Por. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, s. 125. Stowarzyszenia wiernych łączą się z koncepcją „charyzmatu”, por. L. GEROSA, *Prawo Kościoła*, s. 302-307. O historii katolickich polskich stowarzyszeń, por. M. WRÓBEL, *Stowarzyszenia katolickie...*, s. 131-143.

¹⁰ Por. P. GIULIANI, *La distinzione fra associazioni pubbliche e associazioni private dei fedeli nel nuovo Codice di Diritto Canonico*, Roma 1986; L. NAVARRO, *Le forme tipiche di associazione dei fedeli*, w: *Le associazioni nella Chiesa*, Città del Vaticano 1999, s. 33-52; M. F. MATERNINI ZOTTA, *Le associazioni ecclesiali tra pubblico e privato*, w: tamże, s. 53-66.

publiczny czy podejmować inne zadania duchowe¹¹; są one wyraźnie erygowane przez władzę kościelną¹². Warto w tym miejscu zauważyć, że istnieją także stowarzyszenia związane z duchowością niektórych instytutów zakonnych, zwane „trzecimi zakonami”¹³. Członkowie tych ostatnich pozostają w życiu świeckim, prowadzą określone życie apostołskie i w charyzmacie danego zakonu dążą do doskonałości¹³.

Każde stowarzyszenie wiernych musi posiadać własną nazwę oraz statut, który określa: cel, siedzibę, zarząd, sposoby działania, członkostwo i inne konstytutywne czynniki¹⁴. Prawo kanoniczne poddaje stowarzyszenia wiernych kościelnemu nadzorowi oraz wytycza ogólne normy, np. przyjmowania członków¹⁵.

Publiczne stowarzyszenia będące jednocześnie osobami prawnymi eryguje: Stolica Apostolska, Konferencja Episkopatu i biskup diecezjalny¹⁶. Zgoda biskupa diecezjalnego na erekcję domu instytutu zakonnego zawiera w sobie także zezwolenie na założenie w tymże domu lub w złączonym z nim kościele stowarzyszenia, które jest właściwe duchowości instytutu¹⁷. Norma prawa powszechnego jest istotna w kontekście niniejszego opracowania. Przy domach salezjańskich – *Towarzystwa św. Franciszka Salezego i Córek Maryi*

¹¹ Por. KPK 1983, kan. 301 § 1. Sposoby podziału stowarzyszeń wiernych mogą nastręczać trudności, por. L. GEROSA, *Prawo Kościoła*, s. 310-312; M. WRÓBEL, *Stowarzyszenia katolickie...*, s. 144-149.

¹² Por. KPK 1983, kan. 301 § 1-2; L. NAVARRO, *Diritto di associazione e associazione di fedeli*, s. 141-210.

¹³ Por. KPK 1983, kan. 303. W niektórych stowarzyszeniach nawiązujących do określonego instytutu życia konsekrowanego, osoby konsekrowane pełnią rolę kierowniczą lub funkcje asystentów oraz zabiegają o włączenie tychże stowarzyszeń w działalność apostołską na terenie diecezji, por. tamże, kan. 311; L. NAVARRO, *Diritto di associazione e associazioni di fedeli*, s. 191-194.

¹⁴ Por. KPK 1983, kan. 304 § 1-2, kan. 94 § 1-3; M. WRÓBEL, *Stowarzyszenia katolickie...*, s. 151-157.

¹⁵ Por. KPK 1983, kan. 305-311.

¹⁶ Por. tamże, kan. 312-313. Ze względu za zasięg działalności mogą być: diecezjalne, krajowe, międzynarodowe i powszechne. Rozróżnienie na międzynarodowe i powszechne nie dotyczy zasięgu terytorialnego działania, ale szczególnych celów, do których dążą, por. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, s. 137. Por. też M. DELGADO GALINDO, *Asociaciones internacionales de fieles*, *Ius Canonicum* 50 (2010) 1, s. 9-29.

¹⁷ Por. KPK 1983, kan. 312 § 2. Por. też M. AREITIO, *Asociaciones y vida consagrada: distintas relaciones y sus perspectivas canónicas*, *Ius Canonicum* 50 (2010) 1, s. 129-161.

Wspomożycielki – mogą zaistnieć stowarzyszenia związane z tymi instytucjami zakonnymi.

Następnie prawo kanoniczne wymaga aprobaty statutów¹⁸. Niektórzy wierni nie mogą być przyjęci do stowarzyszeń publicznych, tj. ci, którzy publicznie odstąpili od wiary katolickiej, albo zerwali ze wspólnotą kościelną, lub podlegają ekskomunice (nałożonej wyrokiem czy zdeklarowanej)¹⁹. Stowarzyszenia publiczne posiadają moderatora wybranego wewnątrz stowarzyszenia i potwierdzonego przez władzę kościelną oraz osobę asystenta kościelnego (kapelana)²⁰. Prawo rozróżnia władzę kościelną uprawnioną do zatwierdzenia moderatora i kapelana zależnie od tego, czy stowarzyszenie jest założone poza kościołem lub domem zakonnym, czy istnieje w domu (kościelne) instytucji zakonnej. W pierwszym przypadku jest to władza wskazana w kan. 312 § 1 Kodeksu z 1983 r. (Stolica Święta, Konferencja Episkopatu, biskup diecezjalny). W drugiej sytuacji: „w stowarzyszeniach zaś założonych przez członków instytucji zakonnych w ich własnym kościele lub domu, nominacja lub zatwierdzenie moderatora i kapelana należy do przełożonego instytucji, zgodnie z postanowieniami statutów”²¹. Stowarzyszenia mogą gospodarować różnymi dobrami i dlatego potrzebny jest nadzór władzy kościelnej i sprawozdawczość składana właściwym podmiotom²².

¹⁸ Por. tamże, kan. 314. Zatwierdzenie statutu jest aktem odrębnym od erygowania stowarzyszenia; często te dwa akty są zawarte w tym samym dokumencie. Autonomia działalności i np. przebudowania statutów dla stowarzyszeń publicznych częściowo jest zależna od wyższych władz kościelnych, por. tamże, kan. 315.

¹⁹ Por. tamże, kan. 316 § 1. Natomiast członkowie stowarzyszenia, gdyby zaistniała sytuacja przedstawiona w § 1, po bezskutecznym upomnieniu, mają być wydalenii, por. tamże § 2. Oddalenie się od wiary katolickiej łączy się ponadto z takimi sytuacjami, jak: życie w konkubinacie, czy życie tylko w związku cywilnym; statut jest tu punktem odniesienia w sprawach członkostwa, por. L. NAVARRO, *Diritto di associazione e associazioni di fedeli*, s. 179-181.

²⁰ Por. KPK 1983, kan. 317-318.

²¹ Tamże, kan. 317 § 2. W apostołskich stowarzyszeniach publicznych moderatorami nie powinni być aktywni działacze polityczni, por. tamże, kan. 317 § 4.

²² Por. tamże, kan. 319. Dobra należące do kościelnych osób prawnych publicznych są dobrami kościelnymi, co powoduje, że podlegają także normom księgi piątej Kodeksu z 1983 r. Zasady dotyczące zniesienia stowarzyszeń publicznych, por. tamże, kan. 320.

2. Stowarzyszenia wiernych w historii i prawie własnym *Towarzystwa św. Franciszka Salezego*

Św. Jan Bosko, wychowując i ewangelizując młodzież, założył w Turynie *Zgromadzenie Salezjańskie (Towarzystwo św. Franciszka Salezego)*, które przedłużyło jego idee wychowawcze i chrześcijańskie²³. Również ten święty z Turynu był współzałożycielem sióstr salezjanek, tj. *Córek Maryi Wspomożycielki*²⁴. Bardzo szybko spostrzegł, że w dziele oratoriów i innych dzieł wychowawczych potrzebuje pomocy zaangażowanych ludzi świeckich, którzy będą go wspierali²⁵. I rzeczywiście, wiele osób, także kapłanów diecezjalnych, pomagało ks. Bosko, a pierwszą formalną próbę zorganizowania ich pod nazwą „Pobożnego Zjednoczenia” ten święty wychowawca podjął w 1850 r.²⁶. Po wielu konsultacjach ze Stolicą Apostolską, założył w 1876 r. stowarzyszenie współpracowników, rodzaj salezjańskiego trzeciego zakonu²⁷. Stowarzyszenie miało gromadzić osoby, które nie izolują się od codziennego życia, ale zarazem biorą odpowiedzialność za świat i Kościół w tym samym duchu, co salezianie. Widać w działaniu ks. Bosko odczytanie znaków czasu, które później potwierdzi Sobór Watykański II w dekrecie o apostołstwie świeckich.

Nie zagłębiając się szczegółowo w historię, należy zauważyć nieprzerwaną obecność stowarzyszenia w ramach rodziny salezjańskiej, co także jest zapisane w Konstytucjach Salezjańskich²⁸. Omawiane stowarzyszenie kontynuuje posłannictwo ks. Bosko, trwając w jed-

²³ Monografia historyczna nt. św. Jana Bosko i jego dzieł, por. M. WIRTH, *Książdz Bosko i rodzina salezjańska. Dzieje i nowe wyzwania (1815-2000)*, tłum. T. Jania, Kraków 2009.

²⁴ Por. tamże, s. 171-191.

²⁵ Por. P. BRAIDO, *Laicità e laici nel progetto operativo di don Bosco*, w: *Laici nella famiglia salesiana. Atti della XII Settimana di Spiritualità della Famiglia Salesiana*, red. M. Cogliandro, A. Martinelli, Roma 1986, s. 17-34.

²⁶ Por. M. WIRTH, *Książdz Bosko i rodzina salezjańska*, s. 192-195.

²⁷ Por. tamże, s. 196-200. Pius IX wydał 9 maja 1876 r. breve akceptujące stowarzyszenie i jego regulamin.

²⁸ Por. *Konstytucje i Regulaminy Ogólne Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, Rzym 1986; fundamentalne prawo własne salezjanów składa się z dwóch zbiorów, dalej cytując Konstytucje lub Regulaminy Ogólne. Zamiennie z pełną nazwą „Towarzystwo św. Franciszka Salezego” używa się nazwy skróconej „Towarzystwo Salezjańskie” lub „Zgromadzenie Salezjańskie”. W tradycji instytutu określenie „prowincja zakonna” zastępowane jest terminem „inspektoria”, a „prowincjał” zwany jest „inspektorem”.

ności z innymi podmiotami, które tworzą rodzinę salezjańską²⁹. Obowiązkiem każdej zakonnej wspólnoty salezjańskiej jest wspieranie *Stowarzyszenia Salezjanów Współpracowników*, m.in. w zakresie formacji członków i upowszechnianiu tego specyficznego powołania³⁰.

Przywołane pojęcie „rodziny salezjańskiej” wymaga krótkiego wyjaśnienia. W jej skład wchodzi jako pierwsi salezianie i salezjanki, ale także inne instytuty zakonne i świeckie oraz stowarzyszenia i grupy. Czynnikiem wspólnym są: powołanie do współdziałania w charyzmacie św. Jana Bosko, młodzieżowe i ludowe posłannictwo, salezjański styl życia i działania oraz związek z Założycielem rodziny salezjańskiej oraz jego następcami³¹. *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników*, w ramach rodziny salezjańskiej, nie tyle podejmuje odrębne dzieła czy aktywności apostołskie, co jest współodpowiedzialne za pielęgnowanie i żywotność charyzmatu salezjańskiego w już istniejących formach apostołstwa³².

System edukacyjny ks. Bosko okazał się bardzo skuteczny i bardzo wielu młodych ludzi zostało wychowanych na dobrych chrześcijan i zarazem prawych obywateli. Jeszcze za życia apostoła Turynu byli wychowankowie spotykali się ze swoim wychowawcą, wyrażając mu wdzięczność, ale też praktycznie wspierając dzieła salezjańskie. Początki tego ruchu sięgają roku 1870³³. Spontaniczne zrzeszenia byłych wychowanków powstawały również poza Turynem, przy innych

²⁹ Por. Konstytucje, art. 5.

³⁰ Por. Regulaminy Ogólne, art. 38; A. MARTINELLI, *Refleksje po zakończeniu Regionalnych Kongresów Stowarzyszenia Pomocników Salezjańskich*, Dokumenty Rady Generalnej (1994) 349, s. 36-44; dla czasopisma „Dokumenty Rady Generalnej” dalej używam skrótu: DRG.

³¹ Por. *Program życia salezjanów Księdza Bosko. Przewodnik po lekturze Konstytucji Salezjańskich*, Kraków 1997, s. 86; A. MARTINELLI, *Karta jedności rodziny salezjańskiej księdza Bosko*, DRG (1995) 353, s. 31-41; J. VECCHI, *Rodzina salezjańska kończy 25 lat*, DRG (1997) 358, s. 3-38; *Uznanie przynależności do rodziny salezjańskiej*, DRG (1998) 363, s. 45-52; A. MARTINELLI, *Animacja duchowa i duszpasterska grup należących do rodziny salezjańskiej poparta charyzmatami święceń kapłańskich*, DRG (2001) 375, s. 44-55; A. BREGOLIN, *Niektóre wskazania dla animacji rodziny salezjańskiej na szczeblu inspektorialnym i lokalnym*, DRG (2006) 392, s. 44-48; P. CHAVEZ, *List przełożonego generalnego. Rodzina salezjańska wczoraj i dziś*, DRG (2009) 403, s. 3-32; *La Famiglia salesiana di don Bosco*, Roma 1999; *Laici nella famiglia salesiana...*

³² Por. *Program życia salezjanów Księdza Bosko*, s. 89.

³³ Por. M. WIRTH, *Ksiądz Bosko i rodzina salezjańska*, s. 368-369.

dzielach salezjańskich. Stopniowo ruch ewoluował ku zbudowaniu międzynarodowej federacji stowarzyszeń, co zaowocowało międzynarodowymi kongresami (1911 i 1920)³⁴. Podobny ruch byłych wychowanków powstawał przy dzielach prowadzonych przez siostry salezjanki.

Osoby wychowane w instytucjach salezjańskich są szczególnie zaproszone do aktywnego włączenia się w posłannictwo rodziny salezjańskiej. „Byli wychowankowie należą do rodziny salezjańskiej z tytułu otrzymanego wychowania. Ich przynależność staje się bardziej ścisła, gdy zobowiążą się do uczestnictwa w posłannictwie salezjańskim w świecie”³⁵. Ten zapis z Konstytucji dopełniają dalsze artykuły z Regulaminów Ogólnych. Każda wspólnota salezjanów jest wezwana do utrzymywania kontaktów z byłymi wychowankami, okazywania zainteresowania nimi, stwarzania okazji do spotkań, formacji i współpracy. „Niech pobudza i podtrzymuje Stowarzyszenie Byłych Wychowanków Księdza Bosko i wspólnie z nimi szuka sposobów zbliżenia tych, którzy się oddalili. Bardziej wrażliwym na wartości salezjańskie niech pomaga dorastać w powołaniu Pomocnika”³⁶.

Św. Jan Bosko był wielkim czcicielem Maryi pod wezwaniem Wspomożycielki Wiernych. Kult maryjny wyróżniał jego osobistą pobożność oraz to, co przekazywał swoim wychowankom. Szczególnym wyrazem tego kultu był zbudowany przez ks. Bosko w Turynie kościół Maryi Wspomożycielki. Zarazem ta świątynia miała promieniować i rozszerzać nabożeństwo pod tym wezwaniem maryjnym³⁷. Przy tymże kościele już w 1869 r. powstało *Stowarzyszenie Maryi Wspomożycielki Wiernych*. Salezjanie budują ducha jedności i współpracują z tym stowarzyszeniem, jak i innymi instytucjami, grupami i ruchami należącymi do rodziny salezjańskiej³⁸.

3. Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników

Dzieło ks. Bosko w dalszym ciągu się rozwija. Dotyczy to także trzeciej gałęzi rodziny salezjańskiej. Założone w 1876 r. stowa-

³⁴ Por. tamże, s. 372-377.

³⁵ Konstytucje, art. 5. Por. *Program życia salezjanów Księdza Bosko*, s. 88-89. Komentarzem do art. 5 Konstytucji jest list przełożonego generalnego, por. *Lettera del rettore maggiore don Egidio Vigano ai salesiani su exallievi di don Bosco*, Roma 1987.

³⁶ Regulaminy Ogólne, art. 39.

³⁷ Por. M. WIRTH, *Ksiądz Bosko i rodzina salezjańska*, s. 140-142.

³⁸ Por. Konstytucje, art. 5.

rzyszenie przechodziło kolejne losy swej działalności, również gdy chodzi o dokumenty je konstytuujące. W 1974 r. powstała nowsza wersja *Regulaminu Życia Apostolskiego*³⁹. W uroczystość Maryi Wspomożycielki Wiernych 1986 r. ks. E. Vigano, przełożony generalny salezjanów, ogłosił *Regulamin* zatwierdzony przez Stolicę Apostolską⁴⁰. Kolejnym krokiem było odnowienie i ogłoszenie przez przełożonego generalnego 11 listopada 2006 r. *Programu Życia Apostolskiego, Statutu i Regulaminu* salezjanów współpracowników⁴¹. Statut został aprobowany przez Stolicę Apostolską 15 marca 2007 r.⁴² i następnie promulgowany przez przełożonego generalnego salezjanów 8 kwietnia tego samego roku (wraz z *Regulaminem*)⁴³.

Należy przez chwilę zatrzymać się nad nazwą stowarzyszenia. W swoich początkach Regulamin odnosił się do *Współpracowników Salezjańskich*. W języku polskim pojawiały się także nazwy: *Pomocnicy Salezjańscy*, *Salezjańscy Pomocnicy Kościoła* i *Współpracownicy Salezjańscy*⁴⁴. Odnowiony Statut i Regulamin dotyczy *Stowarzyszenia Salezjanów Współpracowników (Associazione dei Salesiani Cooperatori)*, co bardziej nawiązuje do myśli ks. Bosko, który dla swoich współpracowników używał nazwy „salezjanie ze-

³⁹ Por. *Nuovo regolamento dei cooperatori salesiani*, Roma 1974; *Il Cooperatore nella società contemporanea*, Torino 1975; A. MARTINELLI, *Rapporto tra cooperatori salesiani e salesiani di don Bosco*, Roma.

⁴⁰ Por. ASSOCIAZIONE COOPERATORI SALESIANI, *Regolamento di vita apostolica*, Roma 1986. Polskie tłumaczenie tej wersji *Regulaminu*, por. Dykasterium dla Rodziny Salezjańskiej, *Regulamin Życia Apostolskiego. Komentarz oficjalny*, tłum. M. Gabryel, Kraków 2003. Por. też *Insieme. Comunione e collaborazione con i laici. Quali rapporti?*, Roma 1998.

⁴¹ Por. STOWARZYSZENIE SALEZJANÓW WSPÓLPRACOWNIKÓW I SALEZJANEK WSPÓLPRACOWNIC, *Program życia apostolskiego*, Wrocław 2007.

⁴² Por. KONGREGACJA INSTYTUTÓW ŻYCIA KONSEKROWANEGO I STOWARZYSZEŃ ŻYCIA APOSTOLSKIEGO, 15.03.2007, Prot. n. T 9°-1/2006; aprobaty dokonano na okres sześciu lat ad experimentum.

⁴³ Por. ASSOCIAZIONE DEI SALESIANI COOPERATORI, *Progetto di Vita apostolica. Statuto e Regolamento*, <http://cooperatori.sdb.org/cooperatori/statuto.html>, <http://cooperatori.sdb.org/cooperatori/regolamento.html> (data dostępu: 12.11.2010); dalej Statut SSW lub Regulamin SSW. Por. też P. FABRINI, *La laicità nei Regolamenti dei cooperatori salesiani*, w: *Laici nella famiglia salesiana...*, s. 177-182.

⁴⁴ Por. F. KRASOŃ, *Program Życia Apostolskiego „Statut i Regulamin” podstawa życia współpracownika*, http://www.sws.salezjanie.pl/dokumenty/konferencja_krason.pdf (data dostępu: 12.11.2010), s. 1-2.

wnętrzn⁴⁵. Zarazem chodzi o mężczyzn i kobiety, tj. członków stowarzyszenia (il salesiano cooperatore, la salesiana cooperatrice). Studium tekstu *Statutu* wskazuje na nazwę: *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników*; tymczasem w języku polskim można spotkać równoległy tytuł: *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników i Salezjanek Współpracownic⁴⁶*.

Wszystkie statuty kościelnego zespołu osób określają ich cel, konstytucje, zarząd i sposoby działania⁴⁷. *Statuty Stowarzyszenia Salezjanów Współpracowników* zbudowane są ze wstępu, sześciu rozdziałów i zakończenia; treść rozdziałów obejmuje następujące zagadnienia: salezjanin współpracownik i salezjanka współpracownica w Kościele i świecie, zadania apostołskie, komunია i współpraca w rodzinie salezjańskiej, duch salezjański, przynależność i formacja oraz organizacja stowarzyszenia.

Salezjanie współpracownicy posiadają swoje własne powołanie w Kościele i sposób przeżywania Ewangelii, tj. są wezwani do wspierania dzieła zbawienia młodzieży, do zaangażowania na rzecz misji młodzieżowej i ludowej w duchu ks. Bosko⁴⁸. Przeżywają swą wiarę w rzeczywistości świeckiej, czy to będąc wiernymi świeckimi czy przynależąc do duchowieństwa diecezjalnego⁴⁹. Salezjanie współpracownicy realizują swoje zadanie apostołskie w pierwszym rzędzie poprzez obowiązki codziennego życia. Następnie, powodowani duchem salezjańskim, uprzywilejowaną uwagę zwracają na sprawy młodzieżowe⁵⁰.

Ich status prawny, to stowarzyszenie publiczne wiernych, którego członkowie działają w imieniu Kościoła, pod zwierzchnictwem przełożonego generalnego salezjanów; stowarzyszenie posiada osobo-

⁴⁵ Por. P. CHAVEZ, *List przełożonego generalnego*. „*Milujesz wszystkie stworzenia, niczym się nie brzydzisz, co uczyniłeś, ... Panie, miłośniku życia!*”, DRG (2007) 396, s. 5-7.

⁴⁶ Por. F. KRASON, *Program Życia Apostołskiego*, s. 1; ta sama nazwa występuje przy stowarzyszeniu, zarejestrowanym w sądzie, nr KRS: 0000055207, tj. *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników i Salezjanek Współpracownic w Pile*.

⁴⁷ Por. KPK 1983, kan. 94 § 1.

⁴⁸ Por. Statut SSW, art. 2 § 1-2. Stowarzyszenie należy do rodziny salezjańskiej, por. tamże, art. 5. Por. *Kapituła Generalna 21 Towarzystwa Salezjańskiego* (dalej *Kapituła Generalna 21*), t. 1, Kraków 1978, nr 69-75.

⁴⁹ Por. Statut SSW, art. 3-4.

⁵⁰ Por. tamże, art. 8 § 1-2.

wość prawną publiczną z główną siedzibą w Rzymie⁵¹. Ścisłe związki z rodziną salezjańską wyraża m.in. fakt, że każdy następca ks. Bosko, tj. przełożony generalny *Zgromadzenia Salezjańskiego* jest najwyższym moderatorem dla stowarzyszenia⁵². Osobny rozdział *Statutu* określa wymogi związane ze wstąpieniem do stowarzyszenia i jego opuszczeniem oraz sprawy formacji współpracownika. Tamże zapisana jest formuła „przyrzeczenia”, którą składa kandydat do stowarzyszenia, po uprzednim ugruntowaniu swego wyboru i pozytywnym rozpatrzeniu jego podania o przyjęcie⁵³. Ostatni rozdział opisuje struktury stowarzyszenia. Jest ono zorganizowane na trzech poziomach: światowym, inspektorialnym i lokalnym⁵⁴. Dopełnieniem *Statutu* jest *Regulamin* stowarzyszenia. W analogicznej strukturze kolejnych rozdziałów, *Regulamin* zawiera praktyczne odniesienia do działalności, metodologii, struktury i organizacji stowarzyszenia⁵⁵.

Statut określa zadania ewangelizacyjne, które ma realizować *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników*. Korespondują one z misją nauczycielską Kościoła. Salezjanie ewangelizują i wychowują przede wszystkim ludzi młodych, to samo stanowi zadanie dla salezjanów współpracowników. Zgodnie z myślą ks. Bosko, chodzi o formowanie dzieci i młodzieży na „uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan”⁵⁶. Dlatego m.in. uczestniczą w wychowaniu do wiary i sakramentów, a także pomagają młodym w wypracowaniu ich chrześcijańskiej obecności w Kościele i świecie⁵⁷. Warto zaznaczyć, że wychowaniu katolickiemu dedykowany jest trzeci tytuł w księdze trzeciej Kodeksu Prawa Kanonicznego z 1983 r. Salezjanie współpracownicy uprzywilejowują działania skierowane do młodzieży, zwłaszcza

⁵¹ Por. tamże, art. 6 § 1-3.

⁵² Por. tamże, art. 16 § 1-3. Kapituła Generalna 25 zmieniła Konstytucje salezjańskie, gdy chodzi o osobę odpowiedzialną za rodzinę salezjańską. Odtąd wikariusz przełożonego generalnego koordynuje sprawy rodziny salezjańskiej, a więc także praktycznie współpracuje ze *Stowarzyszeniem Salezjanów Współpracowników*, por. *Wspólnota salezjańska dziś. Kapituła Generalna 25 Salezjanów Księdza Bosko*, Kraków 2002, nr 133.

⁵³ Por. Statut SSW, art. 27 i 32.

⁵⁴ Por. tamże, art. 35-38.

⁵⁵ Por. tamże, art. 40 § 1. Adaptacją *Statutu* i *Regulaminu* do różnych kontekstów pracy i miejsca posługi współpracowników są *Dyrektorja*, por. tamże.

⁵⁶ Por. tamże, art. 9 § 1.

⁵⁷ Por. tamże, art. 9 § 3-4.

ubogiej, w tym także ofiar marginalizacji, wykorzystania i przemocy⁵⁸. Promują i bronią także wartości rodziny będącej „domowym Kościołem”; a ci współpracownicy, którzy są małżonkami, w swoich rodzinach żyją wartościami systemu wychowawczego ks. Bosko⁵⁹. Wszyscy współpracownicy stosują pedagogię dobroci, budują ducha rodzinnego, wychowują do umiłowania życia, odpowiedzialności, solidarności, dzielenia się i komunii; odkrywają naturalne bogactwo duchowe młodych ludzi oraz wierzą w działalnie łaski Bożej⁶⁰.

Treść *Statutu* wskazuje także na zadania apostołskie na płaszczyźnie środków społecznego przekazu oraz działalności misyjnej Kościoła, rozumianej jako wychowanie do otwarcia i dialogu międzykulturowego⁶¹. Współpracownicy otwierają się na różne formy apostołatu, wśród których znajduje się: katecheza, animacja grup i ruchów młodzieżowych oraz rodzinnych, współpraca w centrach wychowawczych i szkolnych⁶². Zasadniczo współpracownicy współdziałają w inicjatywach prowadzonych głównie przez salezjanów czy salezjanki, ale *Statut* zakłada, że stowarzyszenie może pełnić swą misję apostołską w dziełach autonomicznych im powierzonych⁶³. Zaangażowanie współpracowników wypływa z ich wiary, zjednoczenia z Chrystusem, modlitwy oraz miłości apostołskiej będącej wyrazem chrześcijańskiego humanizmu⁶⁴.

⁵⁸ Por. tamże, art. 8 § 2.

⁵⁹ Por. tamże, art. 8 § 3. Por. także KPK 1983, kan. 793 § 1.

⁶⁰ Por. Statut SSW, art. 10 § 1-4. Świeccy uczestniczą w misji profetycznej na sposób salezjański, por. M. WIRTH, *Alcune espressioni tipiche laicali della famiglia salesiana: operatori ed exallievi*, w: *Laici nella famiglia salesiana...*, s. 55-56.

⁶¹ Por. Statut SSW, art. 8 § 4-5, art. 11. Kodeks z 1983 r. w księdze trzeciej zawiera tytuły poświęcone misyjnej działalności Kościoła oraz środkom społecznego przekazu.

⁶² Por. Statut SSW, art. 11; Regulamin SSW, art. 3 § 2. Przed wymienieniem różnych form zaangażowania apostołskiego tenże art. 11 *Statutu* na pierwszym miejscu stawia własną pracę i zawód, a potem katechezę, por. F. KRASOŃ, *Program Życia Apostołskiego*, s. 4.

⁶³ Por. Statut SSW, art. 12 § 3; Regulamin SSW, art. 5 § 1-2. Por. także *Salezianie i świeccy: zjednoczenie i współuczestnictwo w duchu i w posłannictwie Księdza Bosko. Kapituła Generalna 24 Salezjanów Księdza Bosko* (dalej Kapituła Generalna 24), Kraków 1997, nr 77, oraz nr 180-182; A. MARTINELLI, *Świeccy rodziny salezjańskiej i odnowa kapitulna*, DRG (1999) 366, s. 46-60.

⁶⁴ Por. Statut SSW, art. 21 § 1-2.

Członkowie stowarzyszenia w praktyce współpracują w prowadzeniu świetlic, oratoriów, szkół i innych dzieł istniejących przy wspólnotach salezjanów i sióstr salezjanek. Podejmują także różne akcje okresowe, takie jak: Wigilie dla dzieci, pomoc materialna dzieciom i młodzieży, zorganizowane wyjazdy wakacyjne, zimowiska, półkolonie letnie i zimowe⁶⁵. Formy zaangażowania współpracowników zależą od sytuacji lokalnej i potrzeb miejscowych, a ponadto zmieniają się w różnych kontekstach historycznych i politycznych⁶⁶.

W Polsce uznaje się „prawo wiernych do zrzeszania się zgodnie z prawem kanonicznym i w celach określonych w tym prawie”⁶⁷. Każde stowarzyszenie – zgodnie z prawodawstwem polskim – uzyskuje podmiotowość poprzez sądową rejestrację⁶⁸. W odniesieniu do podmiotów związanych z Kościołem, istnieje ponadto możliwość uznania podmiotowości już posiadanej według prawa kanonicznego poprzez wypełnienie procedury poinformowania organów władzy państwowej. Taką możliwość dla publicznych stowarzyszeń wiernych stanowi norma konkordatowa: „inne instytucje kościelne mogą na wniosek władzy kościelnej uzyskać osobowość prawną na podstawie prawa polskiego”⁶⁹.

⁶⁵ Por. <http://www.sws.salezjanie.pl/Galerie/dzialalnosc/dzialalnosc.html> (data dostępu: 17.11.2010). Por. też J. GONDRO, *Sprawozdanie Delegata Prowincjalnego Salezjanów Współpracowników i Salezjanek Współpracownic prowincji św. Jana Bosko*, http://www.sws.salezjanie.pl/dokumenty/spr_del_prow.pdf (data dostępu: 17.11.2010).

⁶⁶ Przykładowo, opracowanie historyczne dokumentujące pracę salezjanów w Rumi, opisuje m.in. zaangażowanie współpracowników, por. *Daj mi dusze, resztę zabierz. Salezjanie w Rumi 1937-1997*, red. J. ZDOLSKI, Rumia 1997, s. 130-133. Aktualnie, na terenie salezjańskiej Inspektorii św. Wojciecha z siedzibą w Pile, *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników* liczy ok. 500 osób zorganizowanych w 18 centrach lokalnych, por. Z. ŁĘPKO, *Relacja o stanie Inspektorii św. Wojciecha- KI 2010*, Kronika Inspektorialna (2010) 10, s. 24.

⁶⁷ *Konkordat polski z 28.07.1993* (dalej Konkordat), Dz. U. z 1998 nr 51 poz. 318, art. 19. Por. *Prawo wyznaniowe*, red. H. MISZTAŁ, P. STANISZ, wyd. 2, Lublin 2003, s. 356-365; H. IZDEBSKI, *Fundacje i stowarzyszenia. Komentarz, orzecznictwo, skrowidz*, wyd. 12, Krasnobród 2004, s. 120-122; M. WRÓBEL, *Stowarzyszenia katolickie...*, s. 149-151.

⁶⁸ Por. Ustawa o stowarzyszeniach, art. 12. „Stowarzyszenie uzyskuje osobowość prawną i może rozpocząć działalność z chwilą wpisania do Krajowego Rejestru Sądowego”, tamże, art. 17 ust. 1.

⁶⁹ Konkordat, art. 4, ust. 3. Wcześniejsze rozwiązania prawne w odniesieniu do kościelnych i katolickich organizacji, por. *Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku*

Szczegółową procedurę potwierdzenia osobowości prawnej podaje instrukcja Komisji Konkordatowej z 2000 r.⁷⁰. Strona kościelna, za pośrednictwem sekretariatu Konferencji Episkopatu Polski, składa wniosek do Ministerstwa Spraw Wewnętrznych i Administracji; do wniosku dołącza się: kopię dekretu utworzenia stowarzyszenia, uwierzytelniony tekst statutu i informację o danych personalnych osoby prawnej⁷¹. Nabycie osobowości zgodnie z prawem polskim dokonuje się na podstawie rozporządzenia Ministra Spraw Wewnętrznych i Administracji, które jest publikowane w Dzienniku Ustaw RP⁷². Natomiast prywatne stowarzyszenia wiernych mogą uzyskać podmiotowość prawną poprzez wspomnianą wyżej sądową rejestrację, tj. według ustawy *Prawo o stowarzyszeniach* z 1989 r.⁷³.

Wydaje się, że salezjanie współpracownicy (na poziomie lokalnym i inspektorialnym) w polskiej sytuacji prawnej korzystali z drogi sądowej rejestracji. *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników* po raz pierwszy w Polsce zostało zarejestrowane 31 stycznia 1995 roku⁷⁴. Występują też następujące podmioty lokalne: *Stowarzyszenie Współpracowników Salezjańskich - Oddział Terenowy - Czarny Las*⁷⁵, *Stowarzyszenie Współpracowników Salezjańskich Wspólnota Lokalna przy Publicznej Salezjańskiej Szkole Podstawowej w Poznaniu*⁷⁶, *Oddział Stowarzyszenia Współpracowników Salezjańskich Wspólnota Lokalna „Lubin – Centrum”*⁷⁷, *Stowarzyszenie Współpracowników Salezjańskich Oddział Terenowy w Ostrowie Wlkp.*⁷⁸. W 2001 r. zostało

Państwa do Kościoła katolickiego w Rzeczypospolitej Polskiej, Dz. U. 1989 r., nr 29, poz. 154 z późn. zm., art. 33-37.

⁷⁰ KOŚCIELNA KOMISJA KONKORDATOWA, *Instrukcja dotycząca zakresu i sposobu użytkowania osobowości prawnej przez instytucje kościelne na podstawie prawa polskiego*, 15.06.2000, Akta Konferencji Episkopatu Polski (2000) 5, Warszawa 2000, s. 41-50.

⁷¹ Por. tamże, art. 6-8.

⁷² Por. tamże, art. 10-12. Por. też *Ustawa z dnia 17 maja 1989 r. o stosunku Państwa do Kościoła katolickiego...*, art. 10.

⁷³ Por. KOŚCIELNA KOMISJA KONKORDATOWA, *Instrukcja...*, art. 14.

⁷⁴ Chodzi o stowarzyszenie związane z inspektorią wrocławską, regon nr 930447534, KRS nr 0000060071; informacja na stronie internetowej nie podaje wyraźnie trybu rejestracji, por. <http://www.sws.salezjanie.pl/Galerie/dzialalnosc/dzialalnosc.html> (data dostępu: 17.11.2010).

⁷⁵ Regon nr 150138222, KRS nr 0000126769.

⁷⁶ Regon nr 300538291, KRS nr 0000276147.

⁷⁷ Regon nr 390484263, KRS nr 0000081905.

⁷⁸ Regon nr 250913379, KRS nr 0000003187.

ponadto zarejestrowane *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników i Salezjanek Współpracownic Prowincji św. Wojciecha*⁷⁹. Jest to tylko kilka podmiotów, przy których występuje numer KRS. Zatem pozostałe struktury angażują się w swoją misję salezjańską prawdopodobnie bez starania się o osobowość prawną według prawa polskiego.

4. *Stowarzyszenie Maryi Wspomożycielki*

Za czasów ks. Bosko, w 1869 r., powstało w Turynie *Stowarzyszenie Maryi Wspomożycielki*. Aktualnie, istotnym aktem dla tego stowarzyszenia jest *Regulamin* z lipca 2003 r.⁸⁰. Został on zatwierdzony przez Kongregację ds. Instytutów Życia Konsekwentnego i Stowarzyszeń Życia Apostolskiego 7 października 2003 i zaprezentowany przez przełożonego generalnego salezjanów 31 stycznia 2004 r. Wstęp do *Regulaminu* przywołuje wydarzenia historyczne: założenie stowarzyszenia przez ks. Bosko, breve Piusa IX z 5 kwietnia 1870 ustanawiające je arcykonfraternią oraz decyzję przełożonego generalnego salezjanów z 5 lipca 1989 r., w której uznaje przynależność stowarzyszenia do rodziny salezjańskiej⁸¹.

Najważniejszym zamysłem ks. Bosko i zarazem celem stowarzyszenia jest szerzenie kultu maryjnego pod tytułem *Wspomożycielki Wiernych*⁸². W Kościele jest to publiczne stowarzyszenie wiernych i posiada osobowość prawną z główną siedzibą w Turynie⁸³. Stanowi ono część rodziny salezjańskiej⁸⁴. Zalecana jest prosta i elastyczna struktura stowarzyszenia, zależna od sytuacji w poszczególnych krajach⁸⁵. Inspektor salezjański może zakładać ośrodki lokalne stowa-

⁷⁹ Regon nr 570843790, KRS nr 0000055207.

⁸⁰ Por. *Nuovo Regolamento dell'Associazione di Maria Ausiliatrice*, Torino 2004, dalej *Regulamin SMW*; ta sama publikacja ukazała się w polskim tłumaczeniu, por. *Regulamin Stowarzyszenia Maryi Wspomożycielki*. Poprzedni *Regulamin* był wydany 24 lipca 1997 r., por. *Regulamin Stowarzyszenia Maryi Wspomożycielki*, Piła 1999.

⁸¹ Por. M. WIRTH, *Książka Bosko i rodzina salezjańska*, s. 430.

⁸² Por. *Regulamin SMW*, art. 1.

⁸³ Por. tamże, art. 2. Zgodnie z ustawodawstwem obowiązującym w poszczególnych państwach, stowarzyszenie może zabiegać o zatwierdzenie ze strony prawa cywilnego, ale nie może włączać się w partie polityczne, ani w spółki nastawione na korzyści finansowe, por. tamże.

⁸⁴ Por. tamże, art. 3; *Kapituła Generalna* 24, nr 80.

⁸⁵ Por. *Regulamin SMW*, art. 6. Poprzednia wersja *Regulaminu* w art. 6 odróżniała struktury lokalne, regionalne i poziom centralny.

rzyszenia na terenie swojej prowincji⁸⁶. Rady lokalnych stowarzyszeń koordynują i animują pracę stowarzyszenia, podobnie działają rady stowarzyszeń inspektorialnych⁸⁷.

W stowarzyszeniu podkreśla się wartość kultu Jezusa ukrytego w Najświętszym Sakramencie i nabożeństwo do Maryi Wspomożycielki we wszystkich formach publicznych i prywatnych uznanych przez Kościół⁸⁸. Członkowie stowarzyszenia zobowiązują się m.in. do uczestnictwa w liturgii Kościoła, życia sakramentalnego, propagowania nabożeństwa do Maryi Wspomożycielki, praktyk pobożności ludowej (np. różaniec), naśladowania Maryi i przyjmowania postaw chrześcijańskich w życiu codziennym⁸⁹.

Chociaż *Regulamin* tylko w nielicznych swoich postanowieniach nawiązuje do misji nauczycielskiej Kościoła, to można ją jednak odnaleźć. Członkowie stowarzyszenia przynależą do rodziny salezjańskiej. To zobowiązuje do uczestniczenia w posłannictwie młodzieżowym i ludowym w duchu ks. Bosko. Stowarzyszenie w rodzinie salezjańskiej podkreśla szczególną wartość ludowego nabożeństwa maryjnego, jako narzędzia ewangelizacji i promocji warstw ludowych oraz młodzieży potrzebującej⁹⁰. Modlitwa i troska członków stowarzyszenia zwrócona jest ku najuboższej młodzieży, jest to także modlitwa w intencji różnych powołań w Kościele⁹¹. Poprzedni *Regulamin* w art. 9 zachęcał członków do zakładania młodzieżowych grup stowarzyszenia, aby cześć Maryi stawała się także udziałem ludzi młodych.

W Polsce *Stowarzyszenie Maryi Wspomożycielki* najczęściej występuje przy dziełach prowadzonych przez salezjanów i salezjanki, np.: Parafia NMP Wspomożenia Wiernych w Rumi, Parafia św. Rodziny

⁸⁶ Por. tamże, art. 7; zakładanie ośrodków lokalnych poza dziełami salezjańskimi wymaga pisemnej autoryzacji biskupa diecezji, por. tamże. Po założeniu ośrodka należy wysłać pismo do centrum stowarzyszenia w Turynie, celem dokonania agregacji, por. tamże, art. 8-9. Por. też KPK 1983, kan. 312-317.

⁸⁷ Por. Regulamin SMW, art. 12 i 14; Inspektorzy i inspektorki salezjanek mianują animatorów duchowych, którzy dbają o salezjańską formację członków oraz o łączność z Kościołami partykularnymi, por. tamże, art. 13.

⁸⁸ Por. tamże, art. 2.

⁸⁹ Por. tamże, art. 4.

⁹⁰ Por. tamże, art. 3.

⁹¹ Por. tamże, art. 4.

w Pile, Parafia św. Jana Bosko w Szczecinie, itd.⁹². Centralnym punktem odniesienia dla stowarzyszeń lokalnych jest niezmiennie bazylika Maryi Wspomożycielki w Turynie, przy której rozwinęło się stowarzyszenie⁹³.

5. Stowarzyszenia Byłych Wychowanków ks. Bosko

Salezianie i salezjanki utrzymują kontakty z byłymi wychowankami, okazują im zainteresowanie, spotykają się z nimi i współpracują. Żywotna i rodzinna więź powstała między wychowawcami i wychowankami zostaje przedłużona w formie stowarzyszeń skupiających byłych wychowanków. W 1954 i 1956 r. miały miejsce światowe kongresy wychowanków i przekształcenie dotychczasowych form w konfederację światową; w tym też okresie wypracowano nowy regulamin (1957 r.) dla skonfederowanych stowarzyszeń⁹⁴. Po Soborze Watykańskim II, wychowankowie podjęli dzieło odnowy związane z teologią laikatu, co zaowocowało m.in. nowszym statutem konfederacji światowej z roku 1976 r.⁹⁵ W tym czasie nastąpiło rozróżnienie między ruchem byłych wychowanków, tj. wszystkich pozostających w sferze oddziaływania wychowawczego salezjanów i salezjanek, a *Stowarzyszeniem – Konfederacją Byłych Wychowanków i Wychowanek Księdza Bosko*,

⁹² Por. http://www.rumia.esalezianie.pl/2/strony-34/stowarzyszenie_maryi_wspomozycielki_wiernych.htm, <http://www.pila.salezianie.opoka.org.pl/>, http://www.janbosko.szczecin.pl/8/strony-22/stowarzyszenie_maryi_wspomozycielki_wiernych.htm (data dostępu: 18.11.2010). W 39 krajach jest ponad 35.000 członków *Stowarzyszenia Maryi Wspomożycielki Wiernych*. Na terenie salezjańskiej Inspektorii św. Wojciecha, liczy ono ok. 450 osób zorganizowanych w 6 centrach lokalnych, por. Z. ŁEPKO, *Relacja o stanie Inspektorii*, s. 24.

⁹³ Informacje historyczne i aktualne o stowarzyszeniu oraz o bazylice Wspomożycielki Wiernych w Turynie i innych inicjatywach istniejących przy tym kościele, por. <http://www.donbosco-torino.it/pol/page16.html> (data dostępu: 18.11.2010).

⁹⁴ Por. M. WIRTH, *Ksiądz Bosko i rodzina salezjańska*, s. 374-376.

⁹⁵ Por. tamże, s. 404; *Statuto della Confederazione Mondiale degli Exallievi di don Bosco*, Roma 1976; *Statuto della Confederazione Mondiale Exallievi ed Exallieve di don Bosco*, Roma 1990. Podobne działania podjęły były wychowanki ks. Bosko, por. *Statut Światowej Konfederacji Wychowanek/Wychowanków Córki Maryi Wspomożycielki*, Roma 1989. Tenże statut został zatwierdzony dekretem prełożonej generalnej *Córek Maryi Wspomożycielki* 24 maja 1989 r. Pojęcie laickości, por. T. NATALE, *La 'laicità' nello Statuto Confederale degli Exallievi SDB*, w: *Laici nella famiglia salesiana...*, s. 183-189; P. ROMANINI, *La laicità nello Statuto delle exallieve FMA*, w: tamże, s. 191-193.

związanym z aktywną działalnością statutową⁹⁶. Ostatni światowy kongres stowarzyszenia odbył się od 29 września do 3 października 2010 r. w Rzymie i podjął prace m.in. nad najnowszą wersją statutu światowej konfederacji⁹⁷.

W tym miejscu należy zauważyć, że salezjanie i salezjanki pracują w wielu krajach świata. Dlatego w stowarzyszeniach różnego szczebla i w światowej konfederacji angażują się byli wychowankowie i wychowanki różnych kultur, narodowości i religii, nie tylko katolicy. Tym samym, nie każde ze stowarzyszeń byłych wychowanków jest ściśle stowarzyszeniem wiernych, nie może być również określane mianem stowarzyszenia publicznego⁹⁸. Istnienie stowarzyszeń w niektórych sytuacjach miejscowych nabiera wymiaru ekumenicznego i międzyreligijnego⁹⁹. Tym niemniej, ich wielkie znaczenie dla rodziny salezjańskiej oraz wychowania i ewangelizacji uzasadnia, aby tym stowarzyszeniom poświęcić uwagę. Zwłaszcza, że Konstytucje Zgromadzenia Salezjańskiego w art. 5 potwierdzają przynależność

⁹⁶ Por. <http://bws.salezjanie.pl/> (data dostępu: 18.11.2010).

⁹⁷ Por. *Sprawozdanie z IV Światowego Kongresu Byłych Wychowanków don Bosco w Rzymie*, red. A. PAWŁOWICZ, http://www.bws.salezjanie.pl/doc/sprawozdanie_rzym.pdf (data dostępu: 18.11.2010), s. 1. Wygląda na to, że najnowszy statut nie jest jeszcze zatwierdzony, ale jego szkic jest dostępny w Internecie, por. <http://exallievi.sdb.org/exallievi/new/bozza1.html> (data dostępu: 18.11.2010).

⁹⁸ Stosowny tytuł w Kodeksie z 1983 r. brzmi „stowarzyszenia wiernych”, tj. ochrzczonych. Także komentarz do kan. 316 informuje, że członkami stowarzyszenia publicznego mogą być wierni (ochrzczeni) w myśl kan. 204 § 1, a ewentualne przyjęcie katechumenów stanowi interpretację rozszerzającą, por. *Komentarz do Kodeksu Prawa Kanonicznego*, t. II/1, s. 141. O zagadnieniu członkostwa niekatolików, por. L. NAVARRO, *Diritto di associazione e associazioni di fedeli*, s. 181-186; V. MARANO, *Il Fenomeno associativo nell'ordinamento ecclesiale*, s. 106-109. Jednak nie można wykluczyć sytuacji, kiedy członkami stowarzyszenia lokalnego byłych wychowanków są wyłącznie katolicy i uznania zrzeszenia za stowarzyszenie wiernych.

⁹⁹ O ekumenicznym wymiarze, por. *Statut Światowej Konfederacji Wychowanek/Wychowanków Córki Maryi Wspomożycielki*, art. 1 § 4. Można postawić pytanie, czy dopuszczalne są stowarzyszenia grupujące katolików i chrześcijan innych wyznań oraz czy takie stowarzyszenia mogą przyjąć formę prawną (kanoniczną) w Kościele katolickim? Kodeks Prawa Kanonicznego wprost nie daje odpowiedzi na tak postawione pytania. D. SALACHAS uważa, że jest możliwy częściowy udział niekatolików w stowarzyszeniach ukierunkowanych na ruch ekumeniczny, ale problem wymaga dalszych badań, por. tenże, *Dimensione ecumenica delle associazioni dei fedeli e associazioni interconfessionali*, w: *Le associazioni nella Chiesa*, Città del Vaticano 1999, s. 117-130; A. FERRANTE, *Il Diritto di associarsi dei fedeli*, s. 100-106.

byłych wychowanków do rodziny salezjańskiej z racji otrzymanego wychowania¹⁰⁰. Światowa Konfederacja jest stowarzyszeniem cywilnym i apolitycznym. Jej siedziba mieści się przy Domu Generalnym *Zgromadzenia Salezjańskiego* w Rzymie.

Stowarzyszenia wychowanków rozpowszechniają dzieło wychowawcze *Towarzystwa św. Franciszka Salezego i Córek Maryi Wspomożycielki*. Byli wychowankowie i wychowanki wprowadzają zasady wychowawcze księdza Bosko we własnych środowiskach, tj. w rodzinach, szkołach, miejscach pracy. Zaangażowanie wychowanków i wychowanek, jako grupy rodziny salezjańskiej, oznacza rozszerzanie systemu prewencyjnego charakterystycznego dla ks. Bosko¹⁰¹. Celem ich działalności jest ponadto obrona i promocja godności osoby i rodziny, pomoc młodzieży, szczególnie ubogiej i zaniedbanej, kształtowanie postaw społecznych, religijnych i moralnych¹⁰². W stowarzyszeniach wychowanków należy podkreślać: potrzebę ciągłej formacji, jednoczenie i wzajemną pomoc, budowanie ducha rodzinnego, zaangażowanie w edukację młodzieży¹⁰³.

Byłymi wychowankami często są młodzi pracownicy i studenci, w wieku od 17 do 30 lat, którzy angażują się jako wolontariusze w prace społeczne, w oratoriach, w działaniach pastoralnych wśród dzieci i młodzieży, w wydarzeniach sportowych i innych polach aktywności. Także dorośli wychowankowie, powyżej 30 lat, w ramach stowarzyszeń lokalnych są włączeni w pracę wychowawczą na miarę swych możliwości. Stowarzyszenie stanowi narzędzie, bynajmniej nie

¹⁰⁰ Por. Kapituła Generalna 21, nr 69-75; Kapituła Generalna 24, nr 78. Por. też *Lettera del rettore maggiore don Egidio Vigano...*; A. MARTINELLI, *Byli wychowankowie księdza Bosko: rozbudzić, umocnić i rozwinąć wartości otrzymanego wychowania*, DRG (1993) 344, s. 31-38.

¹⁰¹ Por. *Lettera del rettore maggiore don Egidio Vigano...*, s. 14-17. Pojęcie "system prewencyjny" oznacza zebranie całości doświadczenia duchowego i wychowawczego ks. Bosko, które salezjanie wykorzystują w pracy apostołskiej i edukacyjnej, por. Konstytucje, art. 20, 38-39, 47.

¹⁰² Por. <http://www.bws.salezjanie.pl/> (data dostępu: 18.11.2010). Myśl księdza Bosko, aby wychowywać na uczciwych obywateli i dobrych chrześcijan, należy odkrywać i zastosować w nowych warunkach historycznych i politycznych. W tym kontekście przełożony generalny salezjanów zwrócił się do byłych wychowanków, na ich europejskim kongresie w 2003 r., por. P. CHAVEZ, „*Stowarzyszenia Salezjańskie a Aktywne Obywatelstwo w Europie*”. *Przemówienie przełożonego generalnego do uczestników Eurobosco 2003*, DRG (2004) 384, s. 86-92.

¹⁰³ Por. *Lettera del rettore maggiore don Egidio Vigano...*, s. 29-35.

drugorzędne, w rozszerzaniu dzieła wychowawczego Zgromadzenia Salezjańskiego¹⁰⁴.

System komunistyczny, który zapanował w Polsce po II wojnie światowej, zablokował rozwój stowarzyszeń byłych wychowanków oraz zmusił istniejące do zaprzestania działalności. Odzyskanie suwerenności, a także wolności religijnej pozwoliło salezjanom i salezjankom powrócić, np. do pracy wychowawczej w szkołach. Zarazem zaczęły rozwijać się stowarzyszenia wychowanków przy szkołach, np. w Bydgoszczy¹⁰⁵, czy grupujące wychowanków związanych z określoną inspektorią salezjańską¹⁰⁶. Nadal jednak brakuje krajowej struktury stowarzyszenia wychowanków.

6. Inne stowarzyszenia

Wraz z *Towarzystwem św. Franciszka Salezego i Córkami Maryi Wspomożycielki* rodzinę salezjańską tworzy 28 podmiotów o różnej formie prawnej. Oprócz omówionych wyżej, formę stowarzyszeń posiadają: *Stowarzyszenie Dam Salezjańskich*, *Wolontariusze z Księdzem Bosko*, *Świadkowie Zmartwychwstałego na rok 2000*, *Stowarzyszenie Przyjaciół Nowej Pieśni*, *Stowarzyszenie Misji Księdza Bosko* i *Stowarzyszenie Matusi Małgorzaty*¹⁰⁷. Tylko jedno z nich posiada w Kościele status stowarzyszenia publicznego. Choć jest to po części odejście od głównego tematu opracowania, to wypada podać najbardziej podstawowe informacje na ich temat. Wynika to ze znaczenia tychże stowarzyszeń w charyzmacie salezjańskim oraz tego, że każde z nich na swój sposób podejmuje zadania wychowawcze i edukacyjne, a tym samym i misję nauczycielską Kościoła.

W Wenezueli, 13 maja 1968 r., powstało prywatne stowarzyszenie wiernych: *Stowarzyszenie Dam Salezjańskich (Associazione Dame Sale-*

¹⁰⁴ Por. http://exallievi.sdb.org/exallievi/new/chi_siamo.html (data dostępu: 18.11.2010).

¹⁰⁵ Por. <http://www.pila.salezjanie.pl/modules.php?name=News&file=article&sid=59> (data dostępu: 18.11.2010).

¹⁰⁶ Por. *Stowarzyszenie Byłych Wychowanków i Wychowanek Salezjańskiej Inspektorii Krakowskiej*, <http://www.sdb.org.pl/bws/> (data dostępu: 18.11.2010); stowarzyszenie jest jednocześnie zarejestrowane w sądzie, Regon nr 356527361, KRS nr 0000105198.

¹⁰⁷ Kto aktualnie przynależy do rodziny salezjańskiej, por. <http://www.sdb.org/index.php?ids=15&sott=1&ty=1#19> (data dostępu: 19.11.2010); formalnie *Stowarzyszenie Matusi Małgorzaty* jeszcze nie przynależy do rodziny salezjańskiej.

siane). Do rodziny salezjańskiej zostało przyjęte 29 grudnia 1988 r.¹⁰⁸. W stowarzyszeniu działają kobiety katolickie, które poświęcają się pracy ewangelizacyjnej oraz posłudze ludziom biednym¹⁰⁹.

Również w Wenezueli ok. 1992 r. charyzmat salezjański rozwinęła grupa mężczyzn, którzy uformowali stowarzyszenie pod nazwą: *Wolontariusze z Księdzem Bosko (Volontari con Don Bosco)*¹¹⁰. Następnie wystąpili do arcybiskupa Caracas o formalne ich zatwierdzenie. Także przełożony generalny salezjanów zwrócił się z tą samą prośbą do ordynariusza Caracas. Po rozważeniu wszystkich okoliczności, abp I. A. Velasco Garcia wydał dekret erygujący publiczne stowarzyszenie wiernych świeckich pod nazwą: *Wolontariusze z Księdzem Bosko*. Jednocześnie zatwierdził konstytucje stowarzyszenia¹¹¹. Był to etap przejściowy, którego kolejnym krokiem będzie utworzenie instytutu świeckiego, co było wzmiankowane w dekreście erygującym abpa Caracas. Członkowie stowarzyszenia mieli trzy spotkania międzynarodowe (1998, 2001, 2005). 24 maja 2006 r. kardynał Caracas, Jorge Urosa Savino, wydał pismo będące kościelną aprobatą dla *Konstytucji* stowarzyszenia, które nadal kontynuuje kroki zmierzające do przekształcenia się w instytut świecki na prawie diecezjalnym¹¹².

25 marca 1999 przełożony generalny salezjanów przyjął do rodziny salezjańskiej stowarzyszenie *Świadkowie Zmartwychwstałego na rok 2000 (Testimoni del Risorto verso il 2000)*¹¹³. Grupa powstała w Rzymie w 1984 r. Są to osoby świeckie, które nawiązują do charyzmatu salezjańskiego oraz propagują duchowość radości paschalnej,

¹⁰⁸ Por. Kapituła Generalna 24, nr 80.

¹⁰⁹ Więcej informacji, por. <http://www.adsint.org.ve/> (data dostępu: 19.11.2010); *La Famiglia salesiana di don Bosco*, s. 142-149.

¹¹⁰ Por. M. WIRTH, *Ksiądz Bosko i rodzina salezjańska*, s. 431; *La Famiglia salesiana di don Bosco*, s. 160-167.

¹¹¹ Por. I. A. VELASCO GARCIA, *Dekret o Wolontariuszach z Księdzem Bosko*, DRG (1998) 365, s. 90-92. Również przełożony generalny salezjanów w osobnym liście podkreślił kościelne i salezjańskie znaczenie zatwierdzenia tego stowarzyszenia, por. J. VECCHI, *List przełożonego generalnego*, tamże, s. 93-94.

¹¹² Por. http://www.volontaricdb.altervista.org/index.php?option=com_content&view=article&id=48&Itemid=54 (data dostępu: 19.11.2010).

¹¹³ Por. J. VECCHI, *Uznanie przynależności do rodziny salezjańskiej grupy „Testimoni del Risorto verso il 2000” – „Świadkowie Zmartwychwstałego w roku 2000”*, DRG (1999) 367, s. 61-76; *La Famiglia salesiana di don Bosco*, s. 176-183.

szczególnie w formie modlitwy „Droga światła” (la Via lucis)¹¹⁴ Jest to bardziej ruch duchowy w Kościele, choć jego *Statuty* informują o powstaniu stowarzyszenia (*L'Associazione „Volontari per il mondo”*)¹¹⁵. Wydaje się, że jest to prywatne stowarzyszenie wiernych.

W Brazylii w 1978 r. powstało *Stowarzyszenie Przyjaciół Nowej Pieśni (Comunidade Canção Nova)*. Jest to międzynarodowe prywatne stowarzyszenie wiernych. W listopadzie 2008 r. Papieska Rada ds. Świeckich uznała stowarzyszenie jako dzieło dla całego Kościoła. Do rodziny salezjańskiej zostało przyjęte 22 stycznia 2009. Charyzmatem tej wspólnoty jest ewangelizacja z wykorzystaniem środków przekazu społecznego (radio, telewizja, Internet)¹¹⁶.

Ostatnim stowarzyszeniem, przyjętym 15 stycznia 2010 r. do rodziny salezjańskiej, jest *Stowarzyszenie Misji Księdza Bosko (Comunità della Missione di Don Bosco)*. Również i ono jest prywatnym stowarzyszeniem wiernych, zaaprobowanym w tej formie w 2004 r. Powstało we Włoszech (Bologna) w roku 1982, a od 1994 r. posiada osobowość prawną cywilną we Włoszech¹¹⁷. Szczególnym rysem stowarzyszenia jest działalność misyjna i edukacyjna, rozpoczęta w Etiopii w 1988 r. Aktualnie jest ono obecne także w innych krajach misyjnych (Madagaskar, Burundi, Argentyna). Życie duchowe oparte na Słowie Bożym jest w nim przekładane na posługę ubogim i młodzieży.

Duże znaczenie w powstającym dziele ks. Bosko pełniła jego matka, Małgorzata Occhiena, zdrobniale nazywana przez salezjanów Matusią Małgorzatą. Gotowała dla wychowanków swego syna, prała i cerowała, ale także troszczyła się o ich wychowanie i katechizację. Dekret Kongregacji ds. Kanonizacji z 23 października 2006 r. uznał heroiczną jej cnotę i opinię świętości i ogłosił ją „Czcigodną”. To wydarzenie jest znaczące dla całej rodziny salezjańskiej. Pokazuje, jak ludzie świeccy, poprzez zwyczajne obowiązki życia, mogą zmierzać do świętości. Nawiązując do tego wydarzenia, przełożony generalny zaprosił do promowania *Stowarzyszenia Matusi Małgorzaty*. Gromadzi ono rodziców i krewnych osób konsekrowanych, aby towarzyszyli powołaniu swoich dzieci i wspierali je modlitwą. Przełożony generalny

¹¹⁴ Por. M. WIRTH, *Ksiądz Bosko i rodzina salezjańska*, s. 431.

¹¹⁵ Por. <http://www.tr2000.it/tr/documenti/statuto.pdf>, art. 6; więcej informacji o tym ruchu, por. <http://www.tr2000.it/tr/home.html> (data dostępu: 19.11.2010).

¹¹⁶ Por. <http://www.cantonuovo.eu/> (data dostępu: 19.11.2010).

¹¹⁷ Por. <http://www.associazionecmb.it/> (data dostępu: 19.11.2010).

ks. P. Chavez napisał ponadto, że należy przemyśleć sprawę włączenia stowarzyszenia do rodziny salezjańskiej¹¹⁸. Należy dodać, że aktualnie przy dziełach salezjańskich tworzą się grupy, niekoniecznie formalne w formie stowarzyszenia, nawiązujące do osoby Matusi Małgorzaty¹¹⁹.

Na koniec należy powrócić do zalecenia, zawartego w Kodeksie Prawa Kanonicznego z 1983: „Wierni świeccy powinni doceniać stowarzyszenia ustanawiane dla celów duchowych, o których w kan. 298, zwłaszcza te, które zmierzają do ożywienia chrześcijańskim duchem porządku rzeczy doczesnych i w ten sposób usilnie dążą do osiągnięcia ścisłego związku między wiarą i życiem”¹²⁰.

Zakończenie

Opracowanie dotyczy publicznych stowarzyszeń wiernych i dlatego na początku przypomniano najważniejsze normy prawa kanonicznego odnoszące się do tych osób prawnych. Ks. Bosko założył trzy grupy zrzeszające wiernych, a zarazem złączone z realizacją misji salezjańskiej, tj. współpracowników, czcicieli Maryi Wspomożycielki i byłych wychowanków. Jego myśl zawarta jest w Konstytucjach i Regulaminach Ogólnych *Towarzystwa Salezjańskiego*. Literalnie, art. 5 Konstytucji wymienia współpracowników i byłych wychowanków oraz nadmienia o innych grupach, które razem tworzą rodzinę salezjańską. Nasuwa się uwaga, że tenże art. 5 Konstytucji oraz art. 38 Regulaminów Ogólnych używa już nieaktualnej nazwy, co wymaga korekty. W miejsce *Stowarzyszenia Pomocników Salezjańskich* (*l'Associazione dei Cooperatori Salesiani*) należałoby użyć obecnej nazwy *Stowarzyszenie Salezjanów Współpracowników*.

Myśl ks. Bosko była niezmiennie realizowana, m.in. w formie stowarzyszeń nawiązujących do misji *Zgromadzenia Salezjańskiego*. Zauważa się stały rozwój *Stowarzyszenia Salezjanów Współpracowników*. Pełni ono własną misję ewangelizacyjną i wychowawczą, a będąc stowarzyszeniem publicznym w Kościele, czyni to jednocześnie w imieniu Kościoła. Także i *Stowarzyszenie Maryi Wspomożycielki* jest publicznym stowarzyszeniem wiernych. Jego istotny rys stanowi szerzenie kul-

¹¹⁸ Por. P. CHAVEZ, *List przełożonego generalnego*, DRG (2007) 396, s. 10-11.

¹¹⁹ Na terenie salezjańskiej Inspektorii św. Wojciecha, stowarzyszenie liczy ok. 100 osób, por. Z. ŁEPKO, *Relacja o stanie Inspektorii*, s. 24.

¹²⁰ KPK 1983, kan. 327; prawo kanoniczne poleca nadto współpracę różnych stowarzyszeń oraz odpowiednią formację ich członków, por. tamże, kan. 328-329.

tu maryjnego, zwłaszcza wezwania Maryi Wspomożycielki Wiernych. To zadanie wraz z modlitwą wpisuje się w misję ewangelizacyjną.

Kolejną znaczącą grupą związaną z charyzmatem salezjańskim stanowi konfederacja stowarzyszeń byłych wychowanków i wychowanek tak *Towarzystwa św. Franciszka Salezego*, jak i *Córek Maryi Wspomożycielki*. W tym wypadku należy mówić bardziej o federacji stowarzyszeń, aniżeli o jednym zwartym organizacyjnie podmiocie. Nie ma wątpliwości, że konfederacja kontynuuje i rozszerza dzieło wychowawcze salezjanów i salezjanek oraz istotnie wpisuje się w zadania nauczycielskie Kościoła. Ponadto, pomaga ona samym byłym wychowankom w ich dalszej formacji oraz określaniu swojej tożsamości. Zarazem trzeba stwierdzić, że nie jest to publiczne stowarzyszenie wiernych, gdyż członkami są także chrześcijanie należący do innych Kościołów i wspólnot, a także niechrześcijanie.

W rodzinie salezjańskiej jest miejsce dla wielu różnych grup i wspólnot. Część z nich posiada formę prywatnych stowarzyszeń wiernych. Publicznym stowarzyszeniem wiernych jest natomiast grupa *Wolontariusze z Księdzem Bosko*. Powstała ona pod koniec wieku dwudziestego w Wenezueli i stopniowo rozwija swą działalność, choć nie jest tak znacząca, jak np. współpracownicy.

Dokonując przeglądu stowarzyszeń związanych ze *Zgromadzeniem Salezjańskim*, można użyć następującego obrazu: ziarno zasiane przez założyciela salezjanów rozrosło się w wielkie drzewo. Każda nowa grupa, ruch, czy stowarzyszenie staje się kolejnym konarem. A każdy z nich nawiązuje do charyzmatu salezjańskiego, co oznacza także włączenie się w zadania ewangelizacyjne i wychowawcze, głównie skierowane na potrzeby młodzieży i środowisk ludowych.

The realization of the teaching function of the Church in public associations of the Christian Faithful connected with the Society of St. Francis de Sales

The right for the Faithful to associate exist in the canon law. Among the public associations of the Christian Faithful there are also those, which are related to spirituality of certain religious institutes. The aim of this work was to elucidate and analyze public associations of the Christian Faithful, which are connected with the Society of St. Francis de Sales, as well as the question of how those associations accomplish the teaching mission of the Church.

In the beginning the most important canon law norms concerning the public associations of the Christian Faithful has been mentioned. St. John Bosco established

three groups of the Faithful, viz. Salesians collaborators, worshippers of Mary Help of Christians and Salesian former pupils. The St. John of Bosco's thought has been constantly fulfilled in further development of Salesian charism. A constant development of Salesians Collaborators Association is being observed. The association fulfills its own evangelistic and educational mission, and being at the same time a public association in the Church- it does it in the name of the Church. Also the Mary Help of Christian Association is a public association of the Faithful. Its important trait is to spread the Marian cult, especially the call of Mary Help of Christian. That assignment, together with prayer makes up the evangelistic mission.

The next important group connected with the Salesian charism is a confederation of associations of Salesian former pupils. It is the case of federation of associations rather than of one organizationally close entity. Undoubtedly, the confederation continues and expands Salesians' educational work and essentially makes up the educational assignments of the Church. At once it has to be said that the confederation is not a public association of the Faithful, because its members are also the Christians belonging to other Churches and communities, and also non-Christian people.

The group *Volunteers with the St. John of Bosco* is also the public association of the Faithful. There is a place for many different groups and communities in the family of Salesians; a part of them exist in the form of private associations of the Faithful. While reviewing the associations related to Salesian Congregation the following picture could be used. The seed sowed by the Salesian founder grew large. Each new group, movement or association becomes another bough. Each of it refers to the Salesian charism, which also stands for joining in evangelistic and educational assignments, mainly directed to youth and popular environments.